

Herfstblaadjes - 2009

Uitgave van de Vereniging Vrienden van Het Bewaarde Land

Beste Vrienden,

De schoolvakanties zitten er weer op. In alle gemeentes zijn weer de spandoeken te zien, welke aangeven dat de scholen weer begonnen zijn.

Ook de serie Bewaarde Landdagen van het najaar zijn weer aangevangen. Uitgerust en met opgeladen accu's ontvangen de wachters weer nieuwe verwachtingsvolle groepen kinderen. Vaak wat kleiner dan de kinderen die voor de vakantie zijn geweest.

Hopelijk blijft het mooie weer tot in oktober aanhouden, zodat alle kinderen ten volle kunnen genieten van hun fijne Bewaarde Landdagen.

Uiteraard organiseren wij weer een spannende wandeling voor onze vrienden in het Bewaarde Land, waarover verderop meer.

Henk / Visarend

Aan dit nummer werkten mee :

Marjanne Addink, Henk van Haastregt, Janneke Hobo (Brabants Dagblad), Inger Lansen, Ton Lommers, Els Vennemans en Aad de Vette

HAIKU :

De brandnetel groeit
Ik eet brandnetelsoep
Hij was heel lekker
Fabian

HIJ KOE :

Het Bewaarde Land
Vind ik superleuk egt waar
Fijn om hier te zijn
Anoniem

HAIKU :

Hij rent door het bos
Het is een stoute vos
Hij zit op het mos
Manouk

Jouw eigen bijdrage :

Heb je een leuk verhaal, foto of gedicht uit Het Bewaarde Land? Stuur het naar vrienden.bewaarde.land@planet.nl

Het **Praatstokje** is een uitgave van de Vereniging Vrienden van Het Bewaarde Land, Clara Visserplaats 1, 2331 BN te Leiden.

Word jeugdlid door € 7,50 over te maken op giro 4868724. Volwassenen betalen € 17,50. Stuur je adresgegevens naar vrienden.bewaarde.land@planet.nl

Op woensdag 8 juli werd in de Drunense Duinen in de provincie Noord-Brabant de vierde Bewaarde Land-locatie officieel geopend. Hieronder een krantenartikel uit het Brabants Dagblad van donderdag 9 juli 2009.

'Bewaarde Land Past perfect op deze locatie'

Tweede locatie Het Bewaarde Land geopend in Udenhout

door Janneke Hobo

UDENHOUT - Een mooie locatie in de natuur, een Pipo de Clownwagentje en een stel enthousiaste vrijwilligers. Dat is de basis van het natuur-belevingsproject Het Bewaarde Land in de Loonse en Drunense Duinen bij Udenhout. Gisterochtend was de opening van de tweede locatie van dit project met leerlingen van basisschool De Bron uit Den Bosch. In Boxtel draait Het Bewaarde Land van de stichting De Kleine Aarde al enkele

jaren en is een groot succes. De komende jaren wil De Kleine Aarde nog meer uitbreiden in Brabant. De milieu-organisatie heeft al enkele locaties op het oog in Breda, Waalwijk, Bergen op Zoom en Asten/Someren. Het project laat basisschoolleerlingen uit de groepen vijf en zes in contact komen met de natuur. Ze leren alles over de vier elementen water, vuur, aarde en lucht en hoe je respectvol met de natuur

kunt omgaan.

De kinderen van De Bron zijn enthousiast. Voordat ze het Bewaarde Land binnengaan, zingen ze eerst een speciaal lied. Dan mogen ze de 'gewijde grond' betreden. Ze koken soep van brandnetels en wegebree en hebben zelfs eekhoorns gezien.

Volgens projectleider Mari Verstegen van Het Bewaarde Land, is de locatie perfect. "Je hebt hier zowel water, heuvels als bos in de nabije omgeving. en we hebben voor deze plek gekozen omdat de gemeente Den Bosch graag een Bewaard Land dicht in de buurt wilde hebben voor de scholen uit hun gemeente. De gemeente Heusden besloot ook aan te haken."

Volgens wethouder Mart van de Poel ligt Het Bewaarde Land officieel op Heusdens grondgebied. "Toen we van dit project hoorden, wilden we graag meedoen. Er waren nog maar enkele plekken vrij. Dit jaar zijn er twee scholen uit onze gemeente aan de beurt. Maar ik hoop dat de komende

jaren alle scholen dit project een keer kunnen bezoeken."

Twee basisscholen uit de gemeente Heusden, de Lambertusschool in Haarsteeg en de Th. J. Rijkenschool in Elshout, en zes scholen uit Den Bosch bezoeken dit jaar Het Bewaarde Land. De leerlingen komen drie dinsdagen naar het natuurgebied, op donderdag of vrijdag. "Het project draait met vrijwilligers", zegt Verstegen. "Alleen de coördinator wordt betaald. We zijn afhankelijk van hun vrije tijd en daarom zijn de plaatsen beperkt."

De vrijwilligers in Het Bewaarde Land worden Wachters genoemd en zijn te herkennen aan hun mantels en bijpassende naam. Ook Vrouw Fleur speelt een belangrijke rol. Ze zoekt samen met de kinderen kruiden om soep van te koken. "En ik ben verantwoordelijk voor de afwas." Na drie dagen in de duinen zijn de kinderen vertrouwd met de natuur. "Nu de ouders nog, we hopen dat ze hier nog eens met hun kinderen terugkomen.

Het Bewaarde Land

- Het Bewaarde Land is een natuurbelevingsproject voor kinderen uit groep vijf en zes.
- Het project is in 1991 van start gegaan in Bussum en later Wassenaar.
- In 2005 is onder de vlag van De Kleine Aarde een locatie gestart in het natuurgebied Kampina in Boxtel.
- De komende tijd komen er meer locaties, onder andere in Breda, Waalwijk, Bergen op Zoom en Asten/Someren.

Een tweede dag Bewaarde Land in Meijendel

De dag begint met het klaarleggen van de T-shirts in een grote cirkel, groter dan normaal. Want vandaag begint de dag met een webspel van de wachters. Elke wachter zegt om de beurt een haiku op (een gedichtje van drie regels), daarna gespt hij/zij zich vast aan een touw. Deze touwen zijn kruislings met elkaar verbonden. Ook pakt elke wachter een touw vast, waardoor ze in cirkel met elkaar verbonden zijn. Zo ontstaat een spinnenweb. Vervolgens begint een wachter (element voorstellend) te bewegen, waardoor de andere wachters (elementen) mee bewegen. Dit geheel stelt de "kringloop van het leven" voor. Via vraag en antwoord tussen wachters en kinderen, moet dit door de kinderen geraden worden.

Het gaat voor de kinderen vandaag zo wie zo een spannende dag worden. Er hoeven geen kruiden gezocht te worden, want soep wordt er niet gegeten. Maar hoogtepunt van de dag wordt het volgen van het zintuigenpad. Dit spel wordt gespeeld in een afgesloten deel van Meijendel. We bereiken dit gebied via een wandeling door de jungle. Een pad over een hoge duinrug met allemaal vreemd gegroeide bomen met dikke lianen, waaraan geslingerd wordt. Een spannend stuk vormt de passage van de geestenboom.

Het zintuigenpad bestaat uit een, over een lengte van ca. 100 meter, tussen bomen, struiken en takken gespannen dik touw. Geblinddoekt met één hand aan het touw moeten de kinderen dit touw volgen. Onder toezicht zijn ze "op zichzelf" aangewezen. Leuk is te zien hoe de één heel serieus zonder te spieken moeizaam en met spanning z'n weg zoekt, terwijl aan een ander door de snelheid van lopen te zien is, dat er stiekem gekeken wordt. Aan het eind staat een begeleider op enige afstand te klappen. De kinderen moeten geblinddoekt op het klappen af lopen. Ze vinden het zeer spannend, ook leerkrachten laten voor het gevoel van de sensatie een stuk van het traject afleggen.

De middagpauze wordt gehouden in het bos, waar ook gepicknickt wordt. Daarna volgt een stevige wandeling naar het andere uiteinde van het Bewaarde Land. Een bezoek aan de vogelplas. Vanachter een schutting met kijkgaten kunnen we vogels en, als we geluk hebben, grote graskarpers observeren.

Om half drie terug bij de tent worden de T-shirts verder afgekleurd, waarna na opgave van huiswerk (maken van een Haiku) de thuisreis aanvaard wordt.

Henk / Visarend

Bewaarde Landspel - Geblinddoekt bomen herkennen

Dit spel wordt in de lunchpauze op de eerste dag ingeleid door vrouwtje Fleur. Vrouwtje Fleur vertelt een verhaal over twee buurkinderen, Erik en Sylvia, die in het bos verdwalen als ze een ree achtervolgen. Ze willen naar het huisje van Vrouwtje Fleur terug lopen. Dan komen ze het tam-tam konijn tegen, die ze d.m.v. herkenningspunten in het bos, de K- en T-boom, de heksenweg, de kamperfoeliestruiken etc. de juiste weg terug wijst.

Bomen verschillen onderling zoveel van elkaar dat je ze blind kunt herkennen. Geen twee eiken zijn hetzelfde. Die verschillen kunnen op allerlei manieren gevonden worden. Om deze verschillen op te sporen wordt van de Bewaarde Landkinderen gevraagd alle zintuigen te gebruiken, behalve hun ogen.

De kinderen werken in tweetallen bij het bomen herkennen, één van de twee wordt geblinddoekt: de blinde. Deze wordt door de ander - de ziende - naar een boom geleid. De blinde mag nu de boom "lezen" op de tast en eventueel de reukzin. Als de blinde aangeeft dat hij de boom denkt te kunnen herkennen, wordt hij door de ziende teruggebracht naar de startplek. Daar wordt de blinddoek afgedaan en mag het bewaarde kind de boom terug proberen te vinden.

Wat de ontwikkeling van de zintuigen betreft, staat het tastzintuig hierbij centraal. Kinderen raken vertrouwd met het voelen aan een boomstam. Voorts ontdekken de kinderen de diversiteit van de natuur. Alle bomen, zelfs als ze van dezelfde soort zijn, blijken toch verschillend. Bij dit spel moet je volledig kunnen vertrouwen op je begeleider. Deze moet zorgen dat je het hoofd niet stoot of in een prikkelsruik terechtkomt.

Groetjes Els / Vrouw Fleur Waterjuffer

Word ook wachter !!

Ouders, verzorgers, juffen, meesters, opa's en oma's opgelet! Iedereen die wachter wil worden kan een wachterstraining volgen. Daar leer je de spelletjes die je met kinderen kunt doen. Daar leer je ook wat je kunt doen om kinderen te boeien voor de natuur, hoe je ze over een drempel kan helpen en hoe je ze kunt laten kijken, luisteren, proeven, kortom genieten van de natuur.

Voor meer informatie : vrienden.bewaarde.land@planet.nl

- - - - - o o O o - - tips van vrouw Fleur - - o O o o - - - - -

LEKKER RELAXEN IN EEN BAD MET KRUIDENAZIJN

Neem 1 eetlepel oregano, 1 eetlepel dille en 1 eetlepel rozemarijn en meng dit in een maatbeker. Verhit 30 cc ciderazijn met 30 cc water tot net onder het kookpunt en giet dit over het kruidenmengsel. Dit moet 12 uur trekken.

Daarna het vocht door een zeef in een andere maatbeker gieten en met de bolle kant van een lepel het laatste vocht uit de kruiden drukken.

Giet het kruidenazijnaftreksel in een glazen flesje, eventueel door middel van een trechtertje, en sluit het goed af met een kurk. De hoeveelheid is voldoende voor 2 á 3 badbeurten.

Resultaat: een heerlijk zacht velletje, ontspannen en weg zijn de pijnlijke ledematen.

- - - - - o o O o - - tips van vrouw Fleur - - o O o o - - - - -

WORDT VERVOLGD . . .

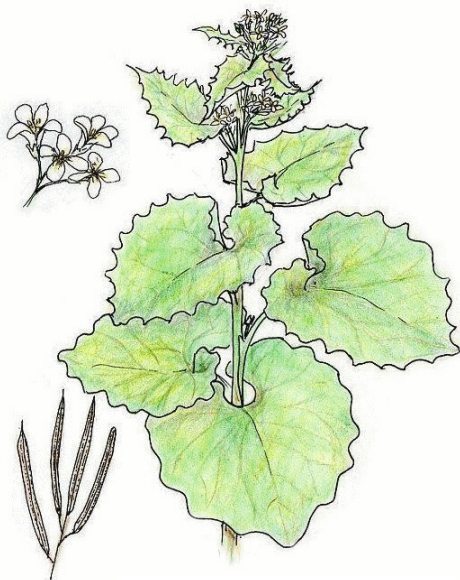
In de zomervakantie werden we benaderd door de President van de Lionsclub Hilversum. Deze club wilde een wezenlijke bijdrage leveren, zowel financieel als met hun eigen inzet, rond de thema's kinderen, duurzaamheid, energie, milieu en technologie. Wij waren natuurlijk zeer verheugd dat ze daarbij aan het Bewaarde Land dachten, en hebben hen voorgesteld om ons te helpen om de vestiging Baarn een eigen onderkomen te geven en structurele financiering te zoeken voor een vaste coördinator. Via Stichting De Kleine Aarde kwamen we in contact met een ervaren projectleidster die dit wilde coördineren. Zij en de Lions hebben alle mogelijkheden op een rijtje gezet, en zijn tot de conclusie gekomen dat het nog te vroeg is. Volgend jaar spreken we elkaar opnieuw .

Boeken over eetbare kruiden in het Bewaarde Land

Nagelkruid

daarop lijkende giftige) planten, met zoveel mogelijk leuke en nuttige informatie per plant. Zo'n boek moet bij iedere Bewaarde Land locatie aanwezig zijn voor wachters, vrouw Fleur, leerkrachten en tentouders.

Look zonder look

voor wachters, hulpwachters en kinderen beschikbaar zijn.

Misschien moet er voor bessen een apart nog kleiner boekje komen, met meer nadruk op de giftige soorten.

De boeken over eetbare kruiden, waar we in het Zomernummer over schreven, gaan er beslist komen. Sinds het vorige Praatstokje ontvingen we van wachter Vuurvogel weer een groot aantal tekeningen.

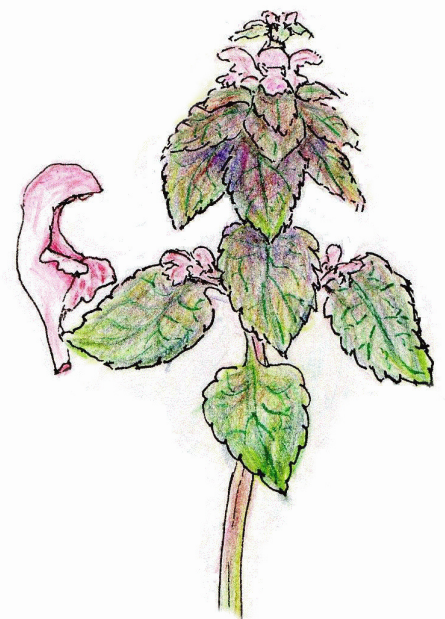
Het is de bedoeling om twee boeken te maken:

- Een groot boek met alle eetbare (en misschien ook gevaarlijk

Witte dovenetel

- Een klein zakboekje per locatie met alleen de eetbare planten van die locatie en alleen de informatie die noodzakelijk is voor het herkennen en gebruik van de plant. Deze boekjes moeten standaard in iedere wachterstas zitten, zodat ze tijdens de wandeling

Spinnen op jacht sturen

Lang niet alle spinnen maken zo'n mooi web als de **kruisspin** doet!

Vaak zit een kruisspin midden in het web te wachten op een prooi : een insect dat in het web vliegt en daar blijft plakken en trillen. Razendsnel schiet de spin er dan op af om de buit te pakken en vaak helemaal in te spinnen.

Die snelle actie kun je ook uitlokken door het web met een klein stokje voorzichtig te laten trillen. Of - beter nog - met een stemvork.

Goed er
tegenaan
houden!
Probeer

dat eens bij een paar webben.

Zie je ook, hoe de spin er achter komt in welke richting ze moet gaan om de prooi te vinden?

Tekenen met zwammeninkt

Heb je een groepje inktzwammen ontdekt?

Er zijn verschillende soorten, die als ze oud worden allemaal "vervloeien" en donkere inkt vormen langs de rand van de paddenstoelenhoed.

Kun jij met een dun takje je naam of een smilegezichtje tekenen? Of een doodshoofd?

De "inkt" is eigenlijk een oplossing van miljoenen sporen - paddenstoelen-zaadjes - in water. Daaruit groeien volgend jaar weer nieuwe inktzwammen!

Bewaarde Land op de Bijenmarkt in Leiden

Zaterdag 13 juni werd in het parkje aan de Zoeterwoudse Singel in Leiden de jaarlijkse Bijenmarkt gehouden. Allang niet meer beperkt tot kramen die met de teelt van bijen te maken hebben, maar ook kramen van diverse groene verenigingen, kunstzinnige en creatieve kramen. De Vrienden van het Bewaarde Land waren ook present. Vrouwtje Fleur verwelkomde speciaal

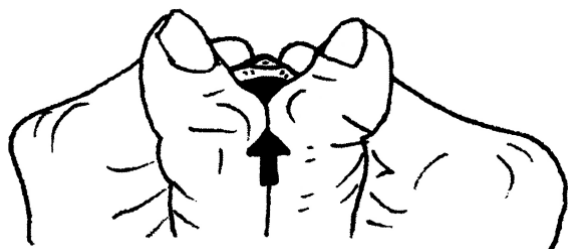
de kinderen, die met haar op pad gingen om bloemen te verzamelen voor het maken van hun regenboogkaart. In de kraam de befaamde kruidensoep. Tja, een beetje onnatuurlijk is die plek natuurlijk wel voor de soep. Maar aan het einde van de dag was de soep schoon op. Kinderen die net in het Bewaarde Land geweest waren konden hun ouders de foto's, de wachterskleding en de instrumenten laten zien. Toch waren er ook dit jaar weer mensen die het Bewaarde Land nog niet kenden en die blij waren met de informatie die we hen konden geven. We stonden er niet voor niets en met veel plezier!

Marjanne / Gierzwaluw

- - - - - o o O o - - Natuurlijk Spelen Natuurlijk - - o O o o - - - - -

Fluiten op een schelp

Klem de schelp tussen je twee duimen en wijsvingers in, met de holle kant boven. Buig je duimen en wijsvingers er zó omheen, dat een kleine opening van de schelp zichtbaar blijft, maar de zij- en onderkant helemaal afgesloten is .

Blaas hard in de schelptop, in de opening tussen je duimen. Blaas schuin naar boven !
Als je het goed doet, dan hoor je een honderden-meters-ver-te-

horen scherpe fluittoon ! "!!! FFFie-ie-ie-ie-ww !!!"
Klinkt een grotere of kleinere schelp anders ?
Probeer het ook eens met het napje van een eikel.

Eikels op je bord

Al duizenden jaren hebben mensen eikels gegeten. Eerst werden ze gepeld, verschillende keren in telkens vers water gekookt* en vervolgens gepureerd. Probeer het eens en maak er hartige of zoete puree van. Om de puree luchtiger te maken kan je er stijfgeklopte eiwit doorheen scheppen.

©Seraka

Door de eikels na het koken te drogen en daarna te malen ontstaat er meel dat gebruikt kan worden voor taarten, koekjes, paté of in de pap.

* PAS OP ! Eet de eikels nooit rauw, want ze vervatten tannine, dat hoofdpijn en problemen met de spijsvertering kan veroorzaken. Door ze meerdere malen in vers water te koken verliezen ze de tannine en de bittere smaak.

IEUWS - NIEUWS - NIEUWS - NIEUWS - NIEUWS

Nieuwe website van het Bewaarde Land

Het landelijk steunpunt bij De Kleine Aarde in Boxtel heeft een prachtige nieuwe website gemaakt. Deze site heet : www.hetbewaardeland.nl.

Door een professionelere aanpak kunnen we de informatie op deze website makkelijker up-to-date houden.

De oude site www.bewaardeland.nl (zonder "het" voor "bewaardeland") zal binnenkort verdwijnen.

Vereniging Vrienden van het Bewaarde Land
Clara Visserplaats 1
2331 BN LEIDEN

AGENDA - AGENDA - AGENDA - AGENDA - AGEND

Za 17 oktober 2009 van 10:00 tot 12:00 uur : Herfstwandeling

Alle Vrienden van het Bewaarde Land en hun gezinsleden zijn welkom op de herfstwandeling in de duinen van Meijendel. We verzamelen om 10:00 uur bij de boerderij Meijendel en trekken vandaar het Bewaarde Land in.

We gaan proeven van bessen, snuffelen aan paddenstoelen, rollen in herfstbladeren en na afloop smullen van onze zelfgemaakte kruidensoep.

Aanmelding graag via een e-mailtje naar vrienden.bewaarde.land@planet.nl of telefonisch bij Aad de Vette (Merel), 071-5318854

Za 23 januari 2010 van 10:00 tot 12:00 uur : Winterwandeling

Zet de winterwandeling alvast in je agenda, want die wil je niet missen!

Actieve vrienden

De Vereniging Vrienden van het Bewaarde Land zoekt nieuwe bestuursleden. Momenteel komen alle bestuursleden uit de omgeving van locatie Meijendel. Daarom zijn we op zoek naar enthousiaste leden elders in het land, die bijv. in andere locaties een wandeling willen organiseren. Stuur een e-mailtje naar vrienden.bewaarde.land@planet.nl of bel Aad de Vette (Merel), 071-5318854